

Det vil sige, at hans forslag til ændring af § 2 er og bliver begyndelsen til den ændring af grundloven, der skal ophæve § 4. Det vil han selvfølgelig bestride, for det ser åh så inderlig uskyldigt ud, når man kun taler om folkestyre og retsamt fund osv., men det er og bliver begyndelsen til det opbrud af vores nuværende grundlov, der fungerer så fortræffeligt, som hr. Svend Auken og hele venstrefløjen ønsker.

Vi er nogle stykker, der altså ikke deler denne trang til at fylde grundloven med menneskeret-tigheder, men ønsker at fastholde den på det grundlag, der bl.a. indbefatter § 4. Det ved jeg ikke om hr. Svend Auken opfattede.

Kl. 12.00

Den fg. formand (Lissa Mathiasen):

Jeg skal her afbryde forhandlingen og udsætte mødet. Det genoptages i dag kl. 13.00. Jeg skal gøre opmærksom på, at der vil komme afstemning efter frokostpausen.

Mødet udsat kl. 12.01

Mødet genoptaget kl. 13.00

Meddelelser fra formanden

Formanden:

Økonomi- og erhvervsministeren (Bendt Bendtsen) har meddelt mig, at han ønsker i henhold til forretningsordenens § 19, stk. 4, at give Folketinget en skriftlig:

Redegørelse om erhvervslivet og reguleringen 2004/05.
(Redegørelse nr. R 20).

Eksemplarer vil blive omdelt, og redegørelsen vil blive optaget i Folketingstidende.

Socialministeren (Eva Kjer Hansen) har meddelt mig, at hun ønsker i henhold til forretningsordenens § 19, stk. 4, at give Folketinget en skriftlig:

Redegørelse om den sociale finansieringsreform – 2006.
(Redegørelse nr. R 21).

Eksemplarer vil blive omdelt, og redegørelsen vil blive optaget i Folketingstidende.

Forhandlingen genoptages

Formanden:

Vi er i gang med at andenbehandle lovforslag nr. L 1 og er kommet til, at hr. Niels Helveg Petersen skal være ordfører.

Niels Helveg Petersen (RV):

Lad mig indlede med at sige til formanden for udvalget, der har behandlet grundlovsspørgsmålet, fru Birthe Rønn Hornbech, at der jo ikke på noget punkt har været rejst kritik af den måde, formanden har ledet arbejdet på. Det er gået til, som det skulle.

Nu ser jeg, at statsministeren er kommet til stede i salen. Det blev kritiseret stærkt i formiddag, at statsministeren ikke var til stede ved behandlingen af sit eget lovforslag, og jeg tror ikke, jeg siger noget forkert, når jeg siger, at der er bred enighed om her i Folketinget, at det er god skik og næsten undtagelsesfrit bør følges, at ministre er til stede ved behandlingen af deres egne forslag. Også jeg finder det utilfredsstillende, når dette ikke sker. Man kan så sige, at det er så meget mere at beklage allerede af den grund, at statsministeren bortset fra kirkeministeren vel er den minister, der har mindst lovgivning. Men nu er statsministeren til stede, og jeg vil derefter gøre nogle bemærkninger om selve sagen.

Det Radikale Venstre er enige i, at mænd og kvinder skal ligestilles med hensyn til tronfølgen. Alt andet er helt ude af trit med en nutidig opfattelse, og da ikke mindst efter at dronning Margrethe nu i en meget lang årrække har været regent i Danmark og jo har vogtet hvervet på en måde, som nyder anerkendelse fra alle sider.

Men regeringens metode til at gennemføre ligestillingen er kritisabel og ikke i overensstemmelse med god lovgivningsskik. Ingen påstår, at den metode, regeringen har valgt, er i strid med grundloven, at den ikke er lovlig; ingen påstår, at det kan man ikke, men vi påstår, at det ikke er god lovgivningsskik.

For hvad er resultatet af regeringens lovforslag? Det er, som andre ordførere også har gjort opmærksom på, at grundloven bliver endnu mere vildledende, end den faktisk er i forvejen. I forvejen er grundloven jo stærkt vildledende,

f.eks. i beskrivelsen af, hvad kongen foretager sig. Kongen har meget travlt i grundloven, men det svarer jo ikke helt til virkeligheden.

Når man i fremtiden slår op på grundlovens § 2, står der uændret, at kongemagten nedarves til mænd og kvinder efter de i tronfølgeloven af 27. marts 1953 fastsatte regler. Når regeringens lovforslag er gennemført, er det forkert, det passer simpelt hen ikke. Kongemagten nedarves ikke efter de regler, som er fastsat i tronfølgeloven af 27. marts 1953, for den bliver nu ændret, men det skriver man ikke i grundloven. Med andre ord vil grundloven efter behandlingen af det her sige noget, der ikke passer. I mine øjne er det ikke udtryk for respekt for grundloven. Det føjer endnu et uforståeligt element til grundloven, den bliver endnu en kende mere uforståelig.

KL 13.05

Hr. Langballe var inde på, at hr. Auken og jeg sådan var ude på at bryde grundloven op. Det var sådan noget, vi gik og lurede på, det var noget, vi gik og sådan i virkeligheden skjulte for alle. Det forholder sig jo fuldstændig anderledes. Jeg lægger ikke spor skjul på, og det er ikke noget, jeg går og lurer med eller lægger skjul på, at jeg ønsker en gennemgribende modernisering og revision af den danske grundlov. Det har jeg talt for i efterhånden mange år, og det har aldeles ikke noget med tronfølgeloven at gøre alene. Selvfølgelig skulle tronfølgeloven i en revision under alle omstændigheder ændres, det siger sig selv, men det er for mig slet ikke hovedsagen. Der er en række andre spørgsmål, som er vigtigere.

Jeg må her erkende, at jeg er meget uenig med hr. Svend Auken på et punkt. Jeg mener, det er helt forkert at sige, at hr. Krarup og hr. Langballe sådan er fundamentalister på grundlovens vegne eller har et religiøst forhold til, at man ikke må ændre grundloven. Det sidste er måske rigtigt, men jeg synes slet ikke, det er rigtigt at sige, at hr. Krarup og hr. Langballe har et fundamentalistisk forhold til grundloven. Det synes jeg er forkert.

For meget få dage siden havde vi en debat her i salen, der handlede om grundlovens § 66. Grundlovens § 66 er grundlovens korteste og mest forståelige bestemmelse. Den siger simpelt hen: Folkekirkens forfatning ordnes ved lov. Så enkelt kan grundloven udtrykke et vigtigt princip. Men hvad sagde hr. Langballe, og hvad sagde hr. Krarup ved den lejlighed? Ikke tale om! Vi skal da ikke følge det, der står i grundloven, og følge det, som var grundlovgivernes hensigt –

hvad der er fuldt og totalt klarlagt, når man nærmere studerer den grundlovgivende rigsforsamling forud for grundlovens givelse.

Men når det drejer sig om en sag, der ikke passer ind i krammet, er man ligeglad med, hvad der står i grundloven, så har man ingen respekt for den, så siger man: Det er slet ikke nødvendigt, det skal man ikke lægge nogen vægt på. Så jeg må konkludere, at jeg synes, at hr. Krarup og hr. Langballe læser grundloven, som det passer dem. Det er da sådan set en interessant konklusion.

Så en bemærkning mere. I 1849-grundloven fik vi to smukke begreber indført i vor grundlov. Folkekirken blev indført i vor forfatning, den er der skrevet om, og Folketinget blev indført i vores forfatning, det står der også meget om i grundloven, men vi fik ikke folkestyre skrevet ind i grundloven. I stedet for fik vi det mærkelige begreb, at vi ikke var et folkestyreland, men at vi var et indskrænket-monarkisk land.

Det er det, som Socialdemokratiet og Det Radikale Venstre vil rette op på som et minimum. Når vi alligevel har den store maskine fremme for at ændre grundloven, så kunne man da virkelig også gøre sig den ulejlighed at indskrive i den danske grundlov den politiske virkelighed, vi lever i, nemlig at Danmark er en selvstændig stat, der bygger på folkestyre og på retssikkerhed. Var det ikke rimeligt at gøre den undladessynd god, man gjorde i 1849 ved ikke at indskrive i vores grundlov, at vi har folkestyre?

(Kort bemærkning).

Frank Aaen (EL):

Enhedslisten er naturligvis enig med Det Radikale Folkeparti i, at der er brug for en langt større ændring af grundloven end den, der er lagt op til her, og at det er lidt snyd på vægten, hvad der foregår. Men det underer mig lidt, at Det Radikale Venstre ikke kan støtte nogle af de andre ændringsforslag, der er stillet til loven.

For eksempel er der stillet et ændringsforslag, der ophæver den oldnordiske bestemmelse, at hvis kongen eller dronningen skal gifte sig med en person, skal de først spørge Folketinget. Er det ikke lidt underligt her i 2006 at vedtage en lov, hvor vi siger, at en person skal spørge Folketinget, før vedkommende må gifte sig? Jeg mener, vi kritiserer jo alle mulige kulturer, som har tvangsgæsteskaber som et led i deres kultur. Hvorfor kan vi så i dag vedtage en lov, der har det indhold?

KL 13.10

Hvorfor kan vi vedtage en lov, hvor der står, at vi opretholder den forældede og helt forkerte skelnen mellem såkaldte ægte børn født i ægteskab og uægte børn, som der også står i den lov, der nu åbenbart vil blive vedtaget af et flertal her i Folketinget? Hvordan kan vi fastholde det?

Hvordan kan vi vedtage en lov i dag, der siger, at hvis Christian ønsker at gifte sig, når han bliver 18, skal han spørge dronningen og statsministeren, inden han gifter sig?

(Kort bemærkning).

Niels Helveg Petersen (RV):

Jeg vil først gerne sige til hr. Aaen, at vi altså hedder Det Radikale Venstre og ikke Det Radikale Folkeparti, så prætentiose er vi ikke. Det overlader vi til Dansk Folkeparti og til Socialistisk Folkeparti og Det Konservative Folkeparti – og Kristeligt Folkeparti. Men vi har ikke ment, at vi kunne svinge os op til noget sådant.

Svaret til hr. Aaen er jo meget simpelt og ligetil, at hr. Svend Auken og jeg gav os til at skrive vores bestemmelse ud fra det meget klare formål at indskrænke os alene til ændringer i § 2. Det var det formål, vi havde. At vi begge ønsker og begge partier ønsker en mere omfattende revision af grundloven, er velkendt, men i denne specielle sag, hvor vi alligevel er i gang med at ændre § 2, sagde vi: O.k., vi holder os til det tema, og så skyder vi de andre temaer ud. Så berettiget det end er, eller så meget det end er værd at diskutere dem, så skød vi det til side.

(Kort bemærkning).

Frank Aaen (EL):

Jeg skal beklage, at jeg kom til at kalde De Radikale et folkeparti, selv om jeg ønsker, at tilslutningen til dem bliver større end til de partier, der kalder sig folkepartier. Ja, SF hedder ikke Socialistisk Folkeparti mere, vel? Nu hedder de bare SF.

Lad mig så sige, at jeg ikke helt forstår det. Når vi nu ændrer ved § 5, så ændres den jo på en måde med Det Radikale Venstres stemmer. Den siger helt nøjagtigt, at til kongens eller den regerende dronnings indgåelse af ægteskab kræves Folketingets samtykke. Det stemmer Det Radikale Venstre for, hvorimod vores forslag om at fjerne den bestemmelse, fordi den er utidig og forældet og kan forveksles med en bestemmelse om tvangsægteskaber, stemmer Det Radikale Venstre imod.

Så man stemmer altså om det. Det er jo ikke sådan, at man bare lader være. Man stemmer

altså om det, og det er underligt, man vælger det, man åbenbart har valgt at stemme for.

(Kort bemærkning).

Niels Helveg Petersen (RV):

Forslagsstillerne har simpelt hen ønsket at koncentrere debatten om lige netop det, det handler om, nemlig en ændring af § 2, og ikke inddrage andre elementer i det, hvor berettiget det i og for sig isoleret set end kunne være.

(Kort bemærkning).

Søren Krarup (DF):

Hr. Niels Helveg Petersen er heldigvis ikke så vittig en hund, som hr. Svend Auken især var før frokostpausen. Så det bliver nok lidt nemmere at samtale med hr. Niels Helveg Petersen, og jeg vil godt i anledning af hans erklærede interesse i at modernisere grundloven spørge ham: Tænker han ikke somme tider over, at demokratiets moderland, England, ikke har nogen grundlov, og at der foregår alt omhyggeligt pakket ind i de traditioner, der er bærende for hele lovgivningen?

Kort sagt: Er denne interesse for at modernisere ved hjælp af ydre midler ikke i virkeligheden at skyde forbi det, sagen drejer sig om, og som er, at der er en tradition, en sammenhæng, en både lovlig og folkelig tradition, som betyder, at det, der ser ud som uforståeligt, er yderst forståeligt, og enhver beskriver, at det, der ligger i grundlovens § 2 er ensbetydende med det, vi kalder et folkestyre.

Nu lyser det rødt, jeg ville have været inde på § 66, det må jeg vente med til næste gang.

(Kort bemærkning).

Niels Helveg Petersen (RV):

Jeg må melde mig som uenig med hr. Søren Krarup. Jeg skal ikke bevæge mig ind i en diskussion om engelske forfatningsforhold. Det tillader rammen for en kort bemærkning ikke.

Kl. 13.15

Men nej, jeg er ikke enig i, at alle uden videre forstår, hvad det, der står i grundlovens § 2, vil sige. Jeg har holdt mange foredrag og diskuteret meget grundlov med mange unge mennesker her i landet, og jeg garanterer for, at der er mange af dem, der ikke forstår, hvad det vil sige, at regeringsformen i Danmark er indskrænket-monarkisk. De ved ikke, hvad det betyder, og de kender ikke den historiske begrundelse for det, så det er jeg helt uenig i.

(Kort bemærkning).

Søren Krarup (DF):

Jeg er da ikke i tvivl om, at når hr. Niels Helveg Petersen fortæller de unge mennesker, hvad det betyder, så forstår de det til fulde, for det er jo meget enkelt. Det er simpelt hen danmarkshistorien, man bare lige skal fortælle dem, og så ved de til fulde, at det altså er folkestyret, der ligger i det udtryk.

Men må jeg lige sige med hensyn til § 66: Folkekirkens forfatning ordnes ved lov. Det er jo en meget tvivlsom påstand, at det er en løfteparagraf. Som bekendt ved hr. Helveg Petersen, at allerede i 1850'erne bliver den forstået sådan, at folkekirkens forfatning ordnes ved lovgivningen, og det vil sige, at så er det ikke nogen løfteparagraf, så er det en understregning af, at folkekirken hører under lovgivningsområdet i dette land, og dermed er det sagt fuldstændigt, hvad der er i meget nøje overensstemmelse med den lutherske dogmatik, som hr. Niels Helveg Petersen kender så fortræffeligt, at det simpelt hen er udtryk for den evangelisk-lutherske forståelse af kirke og stat, der ligger i, at folkekirkens forfatning ordnes ved lovgivning.

(Kort bemærkning).

Niels Helveg Petersen (RV):

Det var jo ikke den forståelse, grundlovsfædrene havde. Grundlovsfædrene havde den forståelse, at når man nu kom ud over fasen med at give en grundlov, så kunne man i virkeligheden ikke helt i den grundlovgivende rigsforsamling blive enige om, hvad der skulle stå om folkekirken, og så lavede man et hjørnespark og skrev, at det ordnes ved lov. Men der er ingen tvivl om fra forarbejderne, at den danske folkekirke skulle have et betydeligt selvstyre i egne indre anliggender. Det var meningen med det, og det er også meningen med det, når jeg skriver, at folkekirken skal have en forfatning. Så jeg kan heller ikke på det punkt tilslutte mig hr. Krarups synspunkt.

Jeg vil i øvrigt også gerne henvise til, for den side af salen, der måtte interessere sig for den slags ting, at det jo slet ikke var Venstreledernes opfattelse heller, efter at vi havde fået den nye grundlov, og i hvert fald slet ikke J.C. Christensens opfattelse, at forfatningen ikke skulle ordnes ved lov.

Formanden:

Tak til hr. Niels Helveg Petersen. Så er det hr. Ole Sohn som ordfører.

Ole Sohn (SF):

Indledningsvis vil jeg gerne understrege, også for at det ikke skal blive taget op senere i debatten måske, at vi tilhører den kreds af partier, som ikke i det skjulte, men meget åbent ønsker at få revideret grundloven. Vi har faktisk fremsat et beslutningsforslag om nedsættelse af en grundlovskommission, som kommer til afstemning på fredag, af den simple grund, at vi mener, at det er rimeligt og på tide, at vi får en grundlov, som bare i sit sprogbrug er tidssvarende, også sådan at man måske også kan befri hr. Søren Krarup for den opgave, som det er at svare, hver eneste gang nogen stiller spørgsmålet: Hvad betyder § 2, at regeringsformen er indskrænket-monarkisk. Her føler hr. Søren Krarup sig kaldet til at gå op på talerstolen og bruge et par minutter på at forklare indholdet af det. Der var det måske mere rimeligt, at man skrev det sådan, at også tilhørere af en lidt yngre generation havde mulighed for at forstå, hvad det er, der er gældende i loven.

Derfor vil jeg gerne stille statsministeren et spørgsmål, nu da statsministeren er kommet til stede og har mulighed for at svare: Hvad er egentlig grunden til, at statsministeren fremsætter et lovforslag, hvor man beviseligt får gennemført en lov, som er uforståelig for de fleste? Hvorfor benytter man ikke lejligheden til, når man ændrer tronfølgeloven, at ændre grundlovens § 2, hvor der står, at kongemagten nedrives til mænd og kvinder efter de i tronfølgeloven af 27. marts 1953 fastsatte regler? Hvorfor ændrer man det ikke, sådan at enhver, der slår op i grundloven, kan se, hvad det er for regler, der er gældende?

Det svar mangler vi, og det står i hvert fald ikke klart for mig, hvad årsagen er til, at man sætter en hel grundlovsafstemningsprocedure i gang og så ikke engang vil lave en almindelig ændring rent retskrivningsmæssigt af grundloven.

Kl. 13.20

Jeg kan nok se den politiske begrundelse for ikke at gøre det, for det er jo nok lidt vanskeligt at gå ud og forklare og forsvare i en offentlig debat, hvorfor man har en grundlov, hvor over halvdelen af teksten er skrevet tilbage i 1849 og er trukket med op til i dag, uden at den udvikling, vi har været igennem, er beskrevet i grundloven.

Grundloven skulle jo være noget, som enhver skoleelev i undervisningsministerens skolevæsen kender, inden han eller hun går ud af folke-

skolen. Men det er jo ingenlunde tilfældet og vil aldrig kunne blive tilfældet, fordi den er skrevet i et sprog, som er så fjernt fra nutidig sprogbrug, og fordi dens indhold er så mangelfuldt i forhold til den virkelighed, vi lever i.

Men jeg synes godt, at statsministeren her på talerstolen dels kunne give en forklaring på, hvorfor man ikke ønsker at ændre ordlyden i § 2, så den kommer til at svare til den virkelighed, der er gældende, dels måske med lidt færre ord, end hr. Søren Krarup vil være i stand til at gøre det med, kunne forklare, hvad der menes med, at regeringsformen er indskrænket-monarkisk, og hvis det kan forklares med få ord, forklare, hvorfor man så ikke skriver de få ord ind på dansk i § 2.

(Kort bemærkning).

Søren Krarup (DF):

Jeg føler mig næsten tvunget til at gå herop efter hr. Ole Sohns bemærkninger, hvor jeg vil begynde med lige at tage grundlovens sprog i forsvar. Det er sjældent, man møder et så smukt dansk som det, Orla Lehmann formede i grundloven i 1849, og jeg vil sige, at enhver kan forstå det, og jeg vil sige, at hvis der skal bruges ret lang tid på det, lige så lang tid som her i Folketinget, er det kun, fordi Folketinget måske i modsætning til skoleklasser og andre er karakteriseret ved en udpræget tungnemhed.

(Kort bemærkning).

Ole Sohn (SF):

Nu skal vi jo ikke i sådan en folketingsdebat nødvendigvis tale os fra hinanden, så jeg vil da gerne medgive hr. Søren Krarup, at sproget, som grundloven er skrevet i, er meget smukt. Men det er jo slet ikke det, jeg forholder mig til. Det er indholdet. Man kan sagtens læse fin litteratur, fin faglitteratur og en lovgivningstekst, som er skrevet i et meget, meget smukt sprog, men det har jo ikke nogen nutidig værdi, hvis indholdet ikke svarer til den virkelighed, vi lever i. Det var sådan set det, jeg anfægtede, og det er også derfor, SF har fremsat forslag om nedsættelse af en grundlovskommission, som kommer til afstemning på fredag.

Så skal jeg lige retfærdigvis sige, at SF støtter de af Enhedslisten stillede ændringsforslag.

(Kort bemærkning).

Søren Krarup (DF):

Jeg kan ikke lade være med at sige, at der naturligvis altid er sammenhæng imellem sproget og

indholdet, og når jeg siger, at der i grundloven er tale om et smukt sprog, så er der også dermed sagt, at der er tale om et indhold, der udtrykkes på en måde, så enhver kan forstå det. Jeg må indrømme, at jeg ikke rigtig begriber den forargelse, man udviser, og jeg vil sige, når jeg sammenligner Orla Lehmanns grundlov med Aage Frandsens grundlov, så bevar mig vel. Det er ikke kun et sprogligt, det er også et, vil jeg sige, indholdsmæssigt spænd af forskel, der er dér.

(Kort bemærkning).

Ole Sohn (SF):

Lehmanns sprogbrug i affattelsen af grundloven er stadig væk en meget smuk sprogbrug, og det var også svarende til indholdet, da det blev skrevet. Nu er virkeligheden en anden, og man kan sige meget om hr. Aage Frandsens forslag til en beskrivelse af en ny grundlov, men det har den fordel til forskel fra den nuværende, at det beskriver den virkelighed, vi lever i. Det er sådan set i al beskedenhed det, som man må kunne forvente at en lovgivende forsamling har mandsmod til også at gennemsnætte som et grundlovsforslag, så vælgerne får mulighed for at tage stilling til en tidssvarende grundlov.

Formanden:

Tak til hr. Ole Sohn. Så er det hr. Frank Aaen som ordfører.

Frank Aaen (EL):

Man kan jo nok undre sig lidt over, at et medlem af Folketinget synes, at det er vigtigt at gå mange gange på talerstolen for at forsvare et udtryk som indskrænket-monarkisk, men folketingsmedlemmer bestemmer jo selv, hvad de vil bruge deres tid på, og hvad de synes er vigtigt.

Kl. 13.25

Jeg vil sige, at jeg er enig med dem, der i debatten har sagt, at der er brug for ganske omfattende ændringer af grundloven. Der er brug for mange flere end dem, der har været nævnt i debatten. Der er også brug for, når man kommer videre i debatten, f.eks. at få indskrevet, at vi bygger på menneskerettighederne. Det ville være en god ting at få skrevet ind i vores grundlov. Det er ikke med i det, der er lagt frem, men det vender vi tilbage til.

Vi er i Enhedslisten fuldt ud klar over, at et stort flertal af danskerne og af medlemmerne her i Folketinget går ind for at bevare monarkiet. Det kan man have sin mening om, men sådan er tingene. Og derfor vil vi selvfølgelig også støtte

det, der er temaet i det her forslag, nemlig ligestillingen mellem kønnene med hensyn til at arve tronen. Ingen tvivl om det. Men det, som vi så har brugt lejligheden til, er at stille nogle ændringsforslag; dem får vi altså åbenbart ikke vedtaget.

Jeg har godt nok i debatten forstået, at De Radikale ikke vil stemme for vores forslag, men nærmest støtter dem, og jeg har forstået, at SF vil stemme for dem, selv om de ikke har skrevet det i indstillingen til dagens debat. Fint med det, men jeg synes, at Socialdemokratiet, Venstre, De Konservative og Dansk Folkeparti faktisk skylder – da det her nu er en debat om ændringsforslagene – os en klar forklaring på, hvorfor de ikke støtter vores ændringsforslag.

Jeg mener, det er meget mærkeligt, at et flertal åbenbart støtter, at vi skal lave en lov i dagens Danmark, der siger, at hvis kongen eller dronningen vil indgå ægteskab, skal de spørge Folketinget. Jeg synes, det er meget mærkeligt, at man fastholder en lovgivning, hvor der siges, at kun børn født i ægteskab – det er jo det, man altså med et gammeldags sprog og forkert sprogbrug kalder ægte børn – har arveret, hvori- mod såkaldt uægte børn, også et forkert udtryk, ikke kan komme i betragtning til at arve tronen.

Det vil sige, at børn, der – som det er meget almindeligt – f.eks. er født før ægteskabs indgåelse, eller – hvad der også er almindeligt i Danmark – adoptivbørn altså ikke har arveret til tronen. Jeg synes ikke, man kan vedtage en sådan lov i dagens Danmark, der på den måde skelner mellem de børn, som et par vælger at få. Det udelukker jo i øvrigt også homoseksuelle par. Vi kan også undre os over, at man ønsker at fastholde sådan en sprogbrug i en moderne lov, selv om man selvfølgelig vanskeligt kan tale om moderne lov om så gammeldags og udlevet et emne som det her.

Jeg synes også, det er underligt, at flertallet i Folketinget synes, det er i orden, at når Christian om måske 18 år ønsker at gifte sig, skal han spørge Statsrådet. Det vil sig, Christian skal spørge alle regeringsmedlemmerne plus kongen eller dronningen til den tid, om han må gifte sig med en eller anden, han har forelsket sig i.

Jeg mener, at det altså foregår i en periode, hvor vi i Danmark bruger megen energi på at gøre op med kulturformer, og hvor tvangsægteskab desværre er en ting, der praktiseres. Det siger vi fra over for, men her vedtager man altså uden videre en lov, der siger, at nogle bestemte personer, konger eller dronninger, skal spørge

Folketinget, skal spørge Statsrådet, før de må gifte sig med nogen. Det er da en moderne form for tvangsægteskab, som jeg slet ikke kan forstå at statsministeren, Dansk Folkeparti, Venstre og De Konservative og altså åbenbart også Socialdemokratiet synes at man skal have bevaret i vores tronfølgelovgivning.

Derfor vil jeg sige, at når man nu altså i forvejen går ind i at ville rette i § 5 – det er det, statsministeren har forslået – er det jo altså faktisk i § 5, de her ting, jeg nu har nævnt, står, nemlig at konger, dronninger og prinser skal spørge andre, før de må have lov til at gifte sig. De skal selvfølgelig spørge dem, de vil gifte sig med, det er klart; men hvorfor skal de spørge Folketinget eller Statsrådet? Det er helt uforståeligt.

(Kort bemærkning).

Svend Auken (S):

Uanset hvor stort et sekretariat, man har i Enhedslisten, kan man ikke stille ændringsforslag, der kan forvandle det arvelige kongedømme til en demokratisk institution. Det kan man ikke. Det er selvfølgelig i sig selv en umulig opgave at tilpasse moderne familiepolitiske synspunkter til det arvelige kongedømme. Men der er ét sted, hvor jeg tror de fleste danskere og vi i Socialdemokratiet er af opfattelsen, at mænd og kvinder skal være stillet lige med hensyn til arvefølge.

Kl. 13.30

Det er derfor, at det forslag, der er fremsat af regeringen, har vores opbakning. Det, vi er uenige om, er, hvorfor man så ikke skulle benytte lejligheden til at tage konsekvenserne og ordne grundlovens § 2 samtidig, så den blev retvisende og gav et godt signalement.

(Kort bemærkning).

Frank Aaen (EL):

Jeg skal takke for svaret og håbe, at jeg får lige så klare svar fra andre af dem, der ikke ønsker at støtte Enhedslistens ændringsforslag.

Jeg er ikke enig i svaret, men jeg anerkender, at det på en eller anden vis er sammenhængende. Når man ønsker at bevare – og guderne skal så vide hvorfor – en så fuldstændig oldnordisk og udemokratisk institution som et kongehus, kan man selvfølgelig også forsvare, at i sådan et kongehus skal der skelnes mellem ægte og uægte børn, og der skal man kræve, at medlemmer af kongehuset skal spørge statsministeren, eller hvem det ellers måtte være i Statsrådet eller Folketinget, før de gifter sig.

Jeg kan godt forstå sammenhængen i den meget ulogiske politik, den er ulogisk. Vi er uenige, men tak for svaret alligevel; jeg håber, jeg får tilsvarende eller andre besvarelser fra de øvrige partier.

Formanden:

Tak til hr. Frank Aaen. Ønsker statsministeren ordet? Værsgo.

Statsministeren (Anders Fogh Rasmussen):

Jeg har forstået, at der er et par ordførere, som har gjort ophævelse over, at jeg ikke kunne være til stede under den første del af behandlingen her. Normalt ville det ikke give mig anledning til bemærkninger, men det gør det i denne sag.

Da vi skulle tilrettelægge Folketingets arbejde i denne uge, lå det fra starten klart, at jeg på grund af uopsættelige gøremål ikke ville kunne være til stede under behandlingen, hvis den fandt sted før frokostpausen i dag.

Det har jeg talt med Folketingets ledelse om, og der blev indgået den aftale af hensyn til ordentlig afvikling af Folketingets arbejde i denne uge, at skulle det gå sådan, at forslaget kom til behandling før frokostpausen i dag, kunne justitsministeren varetage interesserne på regeringens vegne, så meget mere som at justitsministeren har været hovedansvarlig for udarbejdelsen af besvarelser i folketingsudvalget. Det arrangement har man også ved andre lejligheder. Og det har fra starten ligget klart, at jeg selvfølgelig kunne være til stede efter frokostpausen. De tilstedeværende medlemmer af Folketingets ledelse burde være bekendt med, at det er sådan, det har været arrangeret.

Jeg hører til dem, der har stor respekt for Folketingets arbejde, hører til dem, der klart mener, at en minister selvfølgelig som udgangspunkt skal være til stede, når vedkommendes forslag behandles. Men der kan være situationer, hvor det er rigtigt og nødvendigt, at en anden minister vikarierer, og da regeringen optræder som et kollektiv, så meget mere som at justitsministeren her har været hovedansvarlig for udarbejdelse af svar til udvalget, har jeg følt, at det var i orden efter aftale med Folketingets ledelse at arrangere det på den her måde. Derfor synes jeg ærlig talt, det er helt urimeligt, at der er ordførere, der prøver at drive politik på det. Så er det sagt.

Så vil jeg gerne sige om indholdet her, at det, der har været regeringens udgangspunkt, er at holde tronfølgelov og grundlov adskilt, og det

har ligget klart fra starten. Det er der selvfølgelig nogle som er uenige i. Altså, der er nogle, der mener, at en ændring af grundloven skal ses i sammenhæng med en ændring i tronfølgeloven, men det er regeringen uenig i. Regeringen ønsker ikke, at tronfølgeloven skal bruges som trækraft for at gennemføre ændringer af grundloven. Det er regeringens klare opfattelse, at den dag, hvor der er baggrund for at ændre grundloven, skal være en dag, hvor der er konstateret et meget bredt ønske om det, og det ser vi ikke at der er på nuværende tidspunkt.

Det er dog regeringens principielle opfattelse, at der bør være ligestilling i det danske samfund, også i adgangen til den danske trone, og derfor ønsker vi at ændre tronfølgeloven, således at kvinder og mænd stilles lige, også når det gælder arveretten til tronen. Og det er jeg glad for der er fuldstændig enighed om i Folketinget. Men det er altså baggrunden for, at regeringen ikke piller ved grundloven i den her sammenhæng.

Kl. 13.35

Som det er fremgået af adskillige svar til udvalget under arbejdet med det her forslag, er der ikke nogen væsentlige lovtekniske behov for at gå ind og ændre i grundloven som følge af denne ændring af tronfølgeloven. Det er gjort klart i flere besvarelser, og dem kan jeg i det hele taget henvise til. Og det er så i øvrigt regeringens opfattelse, at hvis man skal ind og pille ved grundlovens § 2, bør det ses i sammenhæng med øvrige grundlovsændringer. Altså, man kan ikke bare sådan lige pille en enkelt ting ud. Det er regeringens opfattelse, at i så fald skal vi se på hele grundloven, og det er der, som jeg før var inde på, ikke baggrund for at gøre på nuværende tidspunkt. Jeg tør da ikke udelukke, at på et eller andet tidspunkt ude i en eller anden fremtid vil der opstå et eller andet behov. Men regeringen ser ikke sådan et behov i dag, regeringen ser ikke, at der skulle være et bredt ønske om at ændre grundloven på nuværende tidspunkt, og derfor synes vi, det er rigtigt at fastholde tronfølgelov for sig og grundlov for sig. Det er det, regeringens fremgangsmåde er baseret på.

Derfor afviser vi ændringsforslag nr. 1 og 2, og så meget mere afviser vi selvfølgelig ændringsforslagene nr. 3-5, der er stillet af Enhedslisten, og som jo går ind indholdsmæssigt og ændrer i selve tronfølgelovens § 5 ud over det, som regeringen har foreslået. Formålet med regeringens forslag om ændring af tronfølgeloven er alene at skabe fuld ligestilling mellem kvin-

der og mænd i arvefølgen. Og det er derfor, vi i øvrigt foreslår tronfølgeloven videreført i sin nuværende udformning. Men Enhedslistens forslag går jo ud på praktisk taget at ophæve tronfølgelovens § 5.

Der må jeg sige til hr. Frank Aaen, at det er jeg meget uenig i. Jeg vil sige, at jeg synes, at hr. Frank Aaen også burde tage udgangspunkt i, at vi altså lever i et demokrati, hvor det er rimeligt, at de folkevalgte har – hvad skal vi sige? – indsigt i de forhold, der gælder for landets statsoverhoved – selv med hr. Frank Aaens udgangspunkt, som jo altså er, at han er imod monarkiet. Derfor synes jeg bestemt ikke, det er ligegyldigt, hvem en arveberettiget til tronen f.eks. indgår ægteskab med. Det synes jeg faktisk ikke er ligegyldigt. I et demokrati, som har et monarki, hvor statsoverhovedet altså kommer fra en bestemt familie, og hvor der er arveret til tronen, synes jeg da bestemt ikke at det er helt ligegyldigt, om de folkevalgte har indsigt i disse forhold. Og derfor må jeg sige, at jeg ikke kan støtte Enhedslistens ændringsforslag nr. 3-5. Dem vil vi stemme imod, og vi vil samtidig glæde os over, at der er bred opbakning i Folketinget til det, som er selve kernen i dette her, nemlig at der skal være ligestilling i adgangen til den danske trone.

Formanden:

Der er en række korte bemærkninger til statsministeren. Først hr. Frank Aaen.

(Kort bemærkning).

Frank Aaen (EL):

Først lige til det om at ændre hele grundloven: Altså, jeg vil sige, at hvis nu statsministeren og justitsministeren præcist sagde, at det var en god idé at ændre grundloven, ville der jo være den bredde, statsministeren taler om. Så det er jo bare et spørgsmål om, at Venstre ikke vil. For hvis Venstre vil, er der bredde i og ønske om at ændre grundloven. Men det vil Venstre ikke, og jeg har aldrig helt forstået hvorfor, men det kan vi måske få at vide under det næste punkt.

Så til det om at forsvare, som jeg hørte statsministeren, at statsministeren vil have ret til at være med til at bestemme, hvem en konge, en prins, en dronning gifter sig med. Det bliver forsvaret med, at der skal være demokrati, og at de folkevalgte skal have indsigt. Det er et meget interessant tema. Jeg synes i virkeligheden også, at jeg vil prøve at forfølge det senere, for jeg synes, det er virkelig principielt, at vi skal have indsigt.

Så mangler statsministeren bare at forklare, hvorfor det er vigtigt at have indsigt i, hvem en kommende eller nuværende regent gifter sig med – hvorfor det er mere vigtigt at fastholde det i loven end at indføre en bestemmelse, der hedder, at Folketinget og folkestyret skal have indsigt i, hvem der er regent. Hvorfor er det vigtigere at have indsigt i, hvem man gifter sig med, end i, hvem der faktisk er regent? Hvis vi skulle tage statsministerens logik for bare lidt pålydende, ville det jo medføre et ændringsforslag, der gør, at monarken skal vælges efter godkendelse i Folketinget.

Kl. 13.40

(Kort bemærkning).

Statsministeren (Anders Fogh Rasmussen):

Det er en vældig interessant diskussion, men den handler jo dybest set om, om man er tilhænger af et monarki i den form, vi har det i Danmark, og det er jeg, eller om man er modstander af det, og det er hr. Frank Aaen. Den diskussion kan vi fortsætte i lang tid, men jeg tror ikke, vi når til enighed.

(Kort bemærkning).

Frank Aaen (EL):

Nu udtrykte jeg faktisk en vis form for enighed med statsministeren, nemlig at hvis vi vil have sådan et system med et overhoved, skal der være indsigt i det for de folkevalgte. Og jeg vil støtte, at vi i Danmark vælger et overhoved, hvis godkendelsen sker i Folketinget.

Men det, der er forskellen på statsministeren og Enhedslisten, er, at hvor statsministeren synes, at det er vigtigt at have en arvetronfølge, hvor vi godkender, hvem monarken skal gifte sig med, så synes Enhedslisten, det er meget vigtigere at koncentrere sig om, at hvis vi skal have et overhoved, skal vi vælge vedkommende. Det er vigtigere at vælge vedkommende, og så behøver vi overhovedet ikke at tage os af, hvem vedkommende ønsker at gifte sig med. Det kan vi overlade til vedkommende selv, ligesom vi gør det med alle andre danskere.

(Kort bemærkning).

Statsministeren (Anders Fogh Rasmussen):

Jeg skal blot sige til hr. Frank Aaen, at når jeg er tilhænger af et monarki i den form, vi har i Danmark, er det, fordi vi så har et statsoverhoved, der repræsenterer en kontinuitet, som binder fortid, nutid og fremtid sammen, og som er hævet over det partipolitiske spil. Det mener jeg

faktisk har mange fordele frem for en republik, og det kunne jeg nævne mange eksempler på ved at kigge rundt i verden. Det vil jeg slet ikke gøre, men bare fastholde, at den ordning, vi har i Danmark, synes jeg på mange måder er en god og praktisk ordning.

(Kort bemærkning).

Ole Sohn (SF):

Statsministeren gjorde meget ud af at forklare Folketinget, at hvis eller når grundloven skal ændres, skal det bero på et bredt politisk om ikke pres, så i hvert fald grundlag.

Jeg vil gerne bede statsministeren bekræfte, at Venstre før 2001 foreslog grundloven ændret under den daværende SR-regering. Eftersom jeg har viden om, at Socialdemokraterne, Det Radikale Venstre og Enhedslisten stemmer for det af SF stillede forslag om nedsættelse af en grundlovskommission, kan jeg da allerede nu se, at der er et bredt flertal af Folketingets partier, som har foreslået en ændring af grundloven.

Jeg er meget opmærksom på, at da Venstre foreslog en ændring af grundloven, var Venstre i opposition, og dengang sagde den daværende regering nej til det. Nu er Socialdemokraterne og De Radikale i opposition, og nu foreslår de en grundlovskommission. Men i SF vil vi selvfølgelig forfølge, at den nuværende opposition og Venstre fastholdes på, at selv om Folketingets flertal skifter, har der faktisk været en fælles interesse, som man må kunne forene.

Kan statsministeren ikke bekræfte, at Venstre tidligere har foreslået grundloven ændret?

(Kort bemærkning).

Statsministeren (Anders Fogh Rasmussen):

Jeg har været formand for Venstre siden 1998, og jeg er ikke bekendt med, at der i den periode, og nu nævner hr. Ole Sohn 2001, skulle være kommet noget forslag fra Venstre om en ændring af grundloven.

Men der er da mange Venstrefolk inklusive mig selv, som ved forskellige lejligheder har talt om, at hvis man på et eller andet tidspunkt ude i fremtiden, skulle ændre grundloven, har vi en række synspunkter. Det har jeg bestemt også selv, f.eks. hvordan man i grundloven kunne forstærke det enkelte menneskes frihedsrettigheder, men det er nok noget andet end det, hr. Ole Sohn tænker på.

Det, jeg konstaterer, er bare, at når jeg lytter til debatten om mulige grundlovsændringer, er der

meget lidt enighed om, hvilke ændringer der i givet fald skulle være de centrale. Og det er altså sådan, at processen med at ændre grundloven er så omstændelig, at det kræver meget bred enighed overhovedet at sætte den proces i gang. Og den enighed har jeg ikke konstateret.

Kl. 13.45

(Kort bemærkning).

Ole Sohn (SF):

Jeg skal blot erindre Folketinget om debatten ved førstebehandling, hvor statsministeren med hensyn til SF's forslag til grundlovsændring tilkendegav, at var der et sted, hvor SF og Venstre havde mange fælles holdninger, var det netop de personlige frihedsrettigheder. Det går jeg ikke ud fra har ændret sig siden førstebehandling.

Det er korrekt, at der er stor uenighed om indholdet af en ny grundlov. Men man kan sige, at anledningen ret beset er meget oplagt lige nu, fordi grundloven jo skal ændres. I hvert fald proceduremæssigt skal man følge grundlovsændringsmetoden for at ændre tronfølge-loven, og så sætter man jo hele apparatet i gang under alle omstændigheder.

Hvad var så mere naturligt end at sætte kloge folk sammen i en grundlovskommission, som kunne være med til at gennemgå grundloven og i hvert fald komme med en sproglig modernisering? Det kan jeg næppe forestille mig at der er nogen der er uenige i, bortset fra hr. Søren Krarup og hr. Jesper Langballe. Men i almindelighed er der bred enighed i befolkningen og i øvrigt også blandt Folketingets partier om, at en sproglig nyformulering ville være på sin plads.

(Kort bemærkning).

Statsministeren (Anders Fogh Rasmussen):

Jeg står bestemt ved det, jeg sagde under førstebehandling af SF's forslag, om, at der da er enkeltelementer i forslaget, som lyder udmærkede. Men der er sandelig også meget i SF's forslag, der ikke lyder ret godt. Det er en længere diskussion.

Lad mig bare om behandlingen af grundlovstemaet sige, at der er nedsat et folketingsudvalg, som behandler de mange forskellige forslag, der er, og det er et glimrende sted som ramme for en debat. Hvis nogen ønsker en debat om grundlovstemaer, så lad den dog udfolde sig i det udvalg. Det har hele tiden været Venstres opfattelse.

(Kort bemærkning).

Niels Helveg Petersen (RV):

Jeg har sådan et meget konkret lille spørgsmål, som jeg gerne vil stille til statsministeren. Finder statsministeren det ikke i bedre overensstemmelse med dagens virkelighed at sige om Danmark, at Danmark er en selvstændig nation, der bygger på folkestyre og retssikkerhed, end at sige, at regeringsformen i Danmark er indskrænket-monarkisk? Det er et meget enkelt lille spørgsmål.

Så har jeg i øvrigt to bemærkninger til statsministeren.

For det første sagde statsministeren, at statsministeren ikke vil pille ved grundloven. Undskyld, men vores kritik er jo netop, at det er det, man gør. Man ændrer realiteten i § 2 i grundloven uden at ændre grundloven. Man piller faktisk ved grundloven på den måde, således at det, der står i § 2, ikke længere er rigtigt. Hvis ikke det er pilleri ved grundloven, så ved jeg ikke, hvad det er.

Dernæst sagde statsministeren, at regeringen vil holde grundlov for sig og tronfølgelov for sig. Men det kan man jo ikke, som grundloven er konstrueret, fordi grundloven udtrykkeligt henviser til de i tronfølgeloven af 27. marts 1953 fastsatte regler. De hænger sammen, og konsekvensen af statsministerens fremgangsmåde er, at der nu er en § 2, der siger noget forkert.

(Kort bemærkning).

Statsministeren (Anders Fogh Rasmussen):

Jeg tror ikke, nogen er i tvivl om, hvad der er den virkelige verden. Den virkelige verden er, at hvis Folketinget to gange vedtager og befolkningen ved en folkeafstemning godkender en ændring af tronfølgeloven, sådan som vi her har lagt op til, er det det, der gælder. Det er der vel ikke nogen, der er i tvivl om.

Der er i grundlovens § 2 en henvisning til tronfølgeloven af 1953. Men sådan er der jo rundtomkring i lovgivningen af og til henvisninger til love, der i mellemtiden er blevet ændret, uden at det forstyrrer det virkelige liv.

Den dag, hvor man så skal ændre grundloven, hvis man skal det en dag, kan man jo lige lave den lille tekniske ændring. Men ærlig talt, det kan ikke bære en grundlovsændring at lave en ændring af en teknisk henvisning, det kan det altså ikke. Det er jo noget andet, hvis man vil gå ind og pille substansmæssigt ved grundloven, men det er regeringen imod af de grunde,

jeg nævnte før. Det mener vi skal ses i sammenhæng.

Der er jo ikke nogen, der er i tvivl om, at Danmark er en selvstændig nation. Der er jo ikke nogen, der er i tvivl om, at Danmark er et folkestyre. Der er jo ikke nogen, der er i tvivl om, at vi baserer vores lovgivning på borgernes retssikkerhed. Det er det virkelige liv, og det er jo netop det, der er det gode ved grundloven, nemlig at den er skrevet på en sådan måde, at det, der er det virkelige liv, former sig så udmærket inden for rammerne af den grundlov, vi har.

Kl. 13.50

(Kort bemærkning).

Niels Helveg Petersen (RV):

Det er da rigtigt, at der i vores lovgivning er masser af henvisninger til anden lovgivning, men så er god lovgivningsskik også, at man faktisk tager hensyn til det i den måde, man lovgiver på. Man nøjes ikke med en blind henvisning, men man laver også henvisningen om, således at den bliver korrekt, og således at den almindelige læser af dansk lovgivning ikke pludselig møder, skal vi sige, en blind vej, som det sker her, hvor man siger, at det er tronfølgeloven af 1953, der stadig gælder, selv om det ikke er den, der gælder. Det er en blind vej i lovgivningen.

Derfor er det god lovgivningsskik, når man henviser, også at ændre der, hvor man henviser fra. Det er det, der ikke sker her, og det ville være blevet en smukkere grundlov, hvis statsministerens syn på den politiske virkelighed også havde fået lov til at udfolde sig i grundloven selv.

(Kort bemærkning).

Statsministeren (Anders Fogh Rasmussen):

Jeg vil blot henvise til, som det også er sket i et svar til folketingsudvalget, at der ikke er noget lovteknisk behov for eller krav om, at henvisningen i grundlovens § 2 skal ændres i forbindelse med en ændring af tronfølgeloven.

(Kort bemærkning).

Holger K. Nielsen (SF):

Når statsministeren afviser, at han tidligere har foreslået at ændre grundloven, passer det jo ikke. Det var helt konkret i 1999 i forbindelse med jubilæet, altså på det tidspunkt, hvor grundloven fyldte 150 år. Statsministeren var lige blevet formand for partiet Venstre, og der var ikke grænser for, hvor han ville markere sig. Det var stort set på alle mulige områder.

I den sammenhæng gav statsministeren store interviews, hvor han åbnede for, at der skulle nedsættes en grundlovskommission. Det gjorde han. Jeg kan endda huske så tydeligt, at jeg gik til daværende statsminister Poul Nyrup Rasmussen og sagde: Ved du hvad, Nyrup, nu synes jeg, at du skulle slå til, så vi kan få den her sag på dagsordenen. Det ville han ikke. Han ville ikke røre den med en ildtang.

Derfor er der noget, jeg godt vil spørge om: Er der en eller anden mekanisme i Statsministeriet, der gør, at når man bliver statsminister, vil man til enhver tid afvise at ændre grundloven, og når man så kommer tilbage på bænken her i Folketingssalen, vil man gerne ændre grundloven? Hvis det er tilfældet, så synes jeg, det er meget interessant, fordi rollerne jo er byttet helt om nu.

Dengang ville Venstres formand, Anders Fogh Rasmussen, ændre grundloven. Statsminister Poul Nyrup Rasmussen ville ikke. I dag er det fuldstændig omvendt. Det vil jeg godt have afklaret.

(Kort bemærkning).

Statsministeren (Anders Fogh Rasmussen):

Det er da ganske givet rigtigt, at den til enhver tid siddende statsminister, uanset partifarve, meget nøje kigger på, hvad mulighederne er for at skabe bred samling om en mulig ændring af grundloven. Jeg tror, hr. Holger K. Nielsen har fuldstændig ret i at gøre den observation. Det skal jeg gerne bekræfte.

Dernæst vil jeg sige, at jeg tror, at hr. Holger K. Nielsen vil kunne finde megen glæde ved at læse en grundlovstale, jeg holdt netop i jubilæumsåret 1999, for der beskriver jeg, at hvis det en dag skulle ske, at der var baggrund for at ændre grundloven, har vi som liberale en række ønsker til, hvordan man kunne skærpe bestemmelserne om beskyttelse af det enkelte menneskes frihedsrettigheder. Det har hr. Holger K. Nielsen fuldstændig ret i at jeg sagde noget om, men jeg tror ikke, jeg på det tidspunkt havde nogen forventning om, at der kunne skabes en bred samling om det. Jeg syntes bare, det var rigtigt som partiledere at gøre opmærksom på, at som liberale havde vi også en række meninger om, hvordan en grundlov burde se ud.

(Kort bemærkning).

Holger K. Nielsen (SF):

Det glæder mig, det bliver bekræftet, at der faktisk var den åbning dengang, for i 1999 var der

en ganske stor folkelig diskussion om, hvorvidt man skulle ændre grundloven. Det var der rent faktisk. Jeg husker tydeligt, at Venstre spillede meget konstruktivt med i den diskussion ved at åbne for, at der skulle nedsættes en grundlovskommission, hvor Venstres særlige prioriteringer var med.

Sådan er det jo altid. Alle partier har en forskellig prioritering af, hvordan man vil ændre grundloven, men det er uomstrideligt, at i 1999 var Venstre og den nuværende statsminister helt åbne over for at nedsætte en grundlovskommission for at ændre grundloven. Nu har man fuldstændig skiftet holdning, lige så vel som Socialdemokraterne har skiftet holdning.

Kl. 13.55

(Kort bemærkning).

Statsministeren (Anders Fogh Rasmussen):

Nu har det her jo mest historisk interesse, men netop for historisk skrivningens skyld er det altså vigtigt for mig at slå fast, at Venstre ikke har fremsat noget forslag om at nedsætte en grundlovskommission eller noget lignende. Men jeg ved, at vores ordfører, fru Birthe Rønn Hornbech, ved gentagne lejligheder har slået på, at vi jo med stor fordel kunne bruge det folketingsudvalg, der sidder og arbejder med grundlovssager, som en god ramme om en drøftelse af de her temaer.

Som statsminister, men også som Venstres formand vil jeg så sige, vi jo fra Venstres side aldrig har afvist en drøftelse af indholdet i grundloven; der er da en række interessante temaer, man kan drøfte, og jeg deler da også den opfattelse, at det er en folkelig debat, som vi hele tiden bør have, og som politikere bør bidrage til. Men der er forskel på det og så at sætte en egentlig grundlovsproces i gang, og der må jeg altså sige til hr. Holger K. Nielsen: At sætte en egentlig proces i gang med henblik på ændring af grundloven kræver altså for det første, at der er meget bred enighed om at gøre det, det kræver for det andet også, at der tegner sig en bred enighed om, hvad det så er for elementer, man vil tage fat på, for ellers kører det jo ud i det rene ingenting.

Formanden:

Tak til statsministeren. Der er nu anmeldt foreløbig to ordførere til anden runde, hr. Svend Auken først.

Svend Auken (S):

Jeg har begået masser af fejl i mit liv. Nogle gange kan jeg ligge vågen om natten og tænke på de fejl, jeg har begået. Men jeg har lært, at det at indrømme at have begået en fejl har hjulpet mig igennem trængslerne, og det synes jeg at statsministeren kunne lære af; det er et venskabeligt råd.

Statsministeren er et menneske ligesom alle os andre, han begår også fejl, og nu nikker han. Det tror jeg ikke er meningen skal i fjernsynet, for det er ikke befolkningens almindelige indtryk, at statsministeren begår fejl; det kan man ikke indrømme, det er ligesom, det er et prestige-, det er et tempotab, hvis en statsminister indrømmer, at han begår fejl. Det er noget, Bush kan gøre, det er noget, Blair kan gøre. Det er ikke noget, den danske statsminister kan gøre. Fejl begår man ikke, når man er ufejlbarlig. Det er en fejl, at statsministeren ikke er til stede, når Folketinget diskuterer grundloven.

Jeg spurgte selvfølgelig, inden vi startede debatten, om ikke det var rimeligt, at vi skulle have debatten, mens statsministeren var til stede, og fik den besked, at statsministeren ville være til stede under forespørgselsdebatten om Europa, men at grundlovsdebatten blev håndteret af justitsministeren.

Det er jo fuldstændig rigtigt, som statsministeren siger, at ministre godt kan svare for hinanden. Det er fuldstændig rigtigt, men det er jo bare ikke klogt. Det er en fejlagtig disponering af tiden, at man ikke vil være til stede her i Folketinget, når vi diskuterer grundloven. Det er ligesom om, at det hele er så bagatelagtigt. Fru Birthe Rønn Hornbech gik endda et skridt videre og sagde, at det var helt overflødigt, at statsministeren var til stede. Man forstod jo, at fru Birthe Rønn Hornbech var til stede.

Men der var jo stillet spørgsmål i udvalget og givet svar, hvorfor skulle vi så have statsministeren til stede her? Jeg mener, det er værdifuldt, jeg mener, at statsministeren allerede ved sine svar her i debatten har vist, at det er rigtigt, at han er til stede, når vi diskuterer det her spørgsmål.

Så siger statsministeren, at vi ikke skal ikke fifle – eller et eller andet udtryk i den retning – med grundloven. Men det er jo præcis det – som hr. Niels Helveg Petersen så udmærket har gennemgået det – man gør med § 2. Der står i dag i grundloven, at kongemagten nedarves til mænd og kvinder efter de i tronfølgeordenen af 27. marts 1953 fastsatte regler. Jamen det er jo ikke sandt.

Hvis vi vedtager det af statsministeren stillede forslag, er det ikke sandt, det er notorisk ikke-sandt.

Ja, siger man så, vi har jo masser af dygtige jurister ansat; det er jo ikke uden fortilfælde, at man har gjort noget tilsvarende. Men fordi noget ikke er uden fortilfælde, og fordi det teknisk er muligt, er det jo heller ikke sikkert, at det er klogt.

Kl. 14.00

Der er masser af ting, man kan foretage sig, som ikke strider mod straffeloven eksempelvis, men det er jo ikke dem alle sammen, man skal begå på en gang. Man skal bruge klogskab, man skal tænke sig om. Og det kloge råd, man selvfølgelig skal benytte, er – som statsministeren jo i øvrigt indskærper alle sine ministre ved den først givne lejlighed at gøre – at teksten i lovene skal være retvisende. Der er ikke noget ekstra besvær med det. Som hr. Holger K. Nielsen og hr. Ole Sohn og andre har understreget det, skal vi jo alligevel igennem hele processen med det her. Hvorfor retter man ikke så grundloven til, så den bliver retvisende?

Så er det, at hr. Niels Helveg Petersen og jeg har dristet os til – og jeg indrømmer, det er dristigt gjort – at man, når man alligevel skal ændre i grundlovens § 2, tillader at skrive, at Danmark er en selvstændig stat, hvis styreform hviler på folkestyre og retssamfund og retsstat, i stedet for at skrive, at styreformen i Danmark er indskrænket-monarkisk – jeg kan godt se, at man har rystet i bukserne på regeringsbænkene, da man læste det.

Det synes vi man skulle gøre, og det er det, der er diskussionen her, ikke en stor revision af grundloven. Den får vi ved en anden lejlighed. Men det er at gøre det, der er retvisende, så det, der står i grundloven, er sandt, men også så det, der står i grundloven, er forståeligt.

Det er derfor, jeg synes at statsministeren skulle benytte sig af den klogskab, han har i rigt mål i øvrigt, til at vedgå, når der er sket en fejl. Det sker for os alle, det er i hvert fald sket mange gange for mit vedkommende – ikke helt så ofte, som folk hævder; det ville også være rigeligt. Men også benytte sig af sin klogskab til at vedgå, at det ikke er klogt, at statsministeren ikke har villet gå ind i en dialog med os om at få i hvert fald § 2 på plads. Rettidig omhu hedder det også, at vise rettidig omhu, omtanke i stedet for at føre den her prestigepolitik, fordi man ved, at det vil bringe en i vanskeligheder over for hr. Krarup og hr. Langballe på det her område.

de. Det havde været meget bedre at gøre det, der var rigtigt. Det ville have været klogt.

Formanden:

Jeg finder anledning til på nuværende tidspunkt, og inden vi går videre med korte bemærkninger, at præcisere over for Folketinget, at jeg var vidende om, at statsministeren på grund af uopsættelige gøremål ikke kunne være her før kl. 13.00. Og det er mit ansvar, at Folketingets dagsorden er strikket sammen på den måde, at vi tog fat på grundlovsdebatten, inden vi så kom frem til kl. 13.00.

(Kort bemærkning).

Birthe Rønn Hornbech (V):

Hr. Svend Auken har jo åbenbart intet at sige til tronfølgeoven, men hr. Svend Auken sagde noget væsentligt. Jeg forstod, hr. Svend Auken gennem sit liv havde måttet indrømme mange fejl; sådan husker jeg det også. Så påstod hr. Svend Auken, at det havde hjulpet ham; det er vist en vurderingssag.

Men nu er der jo lejlighed til igen at indrømme en fejl, for når man kritiserer statsministeren i en presset situation, hvor programmet for os alle sammen er meget presset, og når vi hører Folketingets formand nu, så synes jeg i hvert fald, hr. Svend Auken skulle lade være at minde os om de gange, hr. Svend Auken selv har sat sin troværdighed på spil. Det gjorde hr. Svend Auken igen nu ved at sige, at jeg har hævdet, at det var lige gyldigt, at statsministeren var her. Vil hr. Svend Auken vide, hvad jeg mener om det? Det er dybt uhæderligt og utroværdigt.

Det, jeg gjorde, var, at jeg beklagede på statsministerens vegne, og så sagde jeg, at justitsministeren i øvrigt havde besvaret lige så mange spørgsmål som statsministeren, og at en debat i dag intet nyt ville føre til, og at hr. Svend Auken ikke havde været særlig aktiv i udvalget med hensyn til at være konstruktiv.

(Kort bemærkning).

Svend Auken (S):

Det er ikke nogen god dag, når man pådrager sig to Venstrefolks vrede på en gang. Både statsministeren og fru Rønn Hornbech er meget, meget vrede. Men hvad er min forseelse? At jeg mener, at statsministeren bør være til stede ved behandlingen og diskussionen af en grundlovsændring, for tronfølgeoven fører jo i realiteten til en ændring af grundloven.

Det har jeg redegjort for, og så gav jeg mit indtryk af debatten, men alle kan jo slå efter i Folketingstidende; jeg mener bestemt, at fru Birthe Rønn Hornbech bagatelliserede betydningen af, at statsministeren ikke kunne være til stede. Det kan man jo slå efter. Jeg tror, hun endda brugte udtrykket, at det jo var en diskussion mellem partierne. Og jeg tror, jeg var nødt til at gå videre i grundloven, vi var ved § 2, så gik vi videre til § 3, hvori der stod, at den lovgivende magt ligger hos kongen og Folketinget i for-ening. Og det var altså en diskussion, vi havde dengang. Så der er ingen grund til sådan at blive personlig og ubehagelig.

Kl. 14.05

Lad os dog tage tingene, som de er. Jeg synes, det er en fejl, at statsministeren ikke var til stede under vores debat.

Formanden:

Så er det hr. Frank Aaen som ordfører i anden omgang.

Frank Aaen (EL):

Det, der bringer mig på talerstolen, er, at statsministeren i den foregående debat om grundloven ytrede sig om betydningen af menneskerettigheder i forhold til grundloven. Det er jeg helt enig i er et af de vigtigste spørgsmål.

Men så er det jo altså også besynderligt, at man, samtidig med at man står og siger det, vedtager en lov, som skelner mellem børn, der er født før ægteskabs indgåelse og efter ægteskabs indgåelse; som skelner mellem børn, der er født i ægteskab og adoptivbørn; og som gør, at en kommende regent skal komme og spørge statsminister og Folketing og ministre om lov til at gifte sig.

Det er jo alvorlige indgreb i enkeltpersoners frihed. Jeg mener ikke, det er noget, man sådan bare kan vedtage, altså at man på den måde tager nogle enkeltpersoner og siger: Her vil vi bestemme en hel del ting for dig. Jeg mener, at vi jo vil afvise det på det skarpeste over for andre enkeltpersoner og skal afvise det over for andre enkeltpersoner.

Jeg synes bare, at det, der er kommet ud af den debat, vi har haft her, og den afstemning, der kommer lige om ændringsforslagene, er, at nogle altså åbenbart anser den her begrænsning af enkeltpersoners frihedsrettigheder for at være en vigtig forudsætning for at kunne opretholde et kongedømme, et dronningedømme. Jeg synes, det er nyttigt få frem, at prisen for

at have sådan en situation i vores samfund altså er, at vi tager nogle enkeltpersoner og indskrænker deres frihedsrettigheder på meget vigtige punkter.

Hermed sluttede forhandlingen.

Formanden:

Vi går til afstemning om lidt. Vi venter lige, til vi har fuldt hus.

Kl. 14.10

Afstemning

Ændringsforslag nr. 2 forkastedes, idet 51 stemte for, 63 imod.

Ændringsforslag nr. 1 forkastedes uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 3 forkastedes, idet 41 stemte for, 70 imod.

Ændringsforslag nr. 4 forkastedes, idet 39 stemte for, 71 imod.

Ændringsforslag nr. 5 forkastedes, idet 13 stemte for, 101 imod.

Lovforslaget overgik derefter til tredje behandling.

Formanden:

Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden fornyet udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse, betragter jeg det som vedtaget. (*Ophold*). Det er vedtaget.

Lovforslaget sattes til forhandling.

Ingen bad om ordet.

Lovforslaget overgik derefter til tredje behandling.

Afstemning

Formanden:

Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden fornyet udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse, betragter jeg det som vedtaget. (*Ophold*). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

23) Forespørgsel nr. F 43:

Forespørgsel til udenrigsministeren og statsministeren:

»Vil regeringen redegøre for sit syn på den fremtidige udvikling i EU set i lyset af den ikeratificerede forfatningstraktat og det hidtidige forløb af den såkaldte tænkepause?«

Af Elisabeth Arnold (RV), Charlotte Antonsen (V), Svend Auken (S), Morten Messerschmidt (DF), Helle Sjelle (KF), Lone Dybkjær (RV), Anne Grete Holmsgaard (SF) og Rune Lund (EL).

(Forespørgslen anmeldt 4/4 2006. Fremme af forespørgslen vedtaget 18/4 2006).

Formanden:

Jeg gør opmærksom på, at afstemning om eventuelle forslag til vedtagelse udsættes til i morgen, torsdag den 1. juni 2006.

Begrundelse

Elisabeth Arnold (RV):

Jeg vil meget gerne kort begrunde den her forespørgsel. Forhistorien er jo, at EU-landenes stats- og regeringschefer i juni 2005, altså for knap et år siden, besluttede at indlede en såkaldt tænkepause i EU.

Den danske statsminister indkaldte til møder med Folketingets partier og en række EU-bevægelser i august 2005, og med udgangspunkt i disse møder blev det besluttet, at aktiviteterne i

Den næste sag på dagsordenen var:

22) Anden behandling af lovforslag nr. L 3: Forslag til lov om ændring af Danmarks Riges Grundlov. (Vedrørende grundlovens § 2).

Af Niels Helveg Petersen (RV), Svend Auken (S) m.fl.

(Fremsat 4/10 2005. Første behandling 31/1 2006. Betænkning 10/5 2006).

Der var ikke stillet ændringsforslag.